

Méhészeti Közlöny

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ-EGYLET SZAKLAPJA,

MINT

AZ „ERDÉLYI GAZDA” ÖNÁLLÓ MELLÉKLETE.

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

A méhészetre vonatkozó közlemények
a „Méhészeti Közlöny” szerkesztőségéhez
czimzendők.
K. Zsvár, (Ó-vár, Bástyautca 9. sz.)

Rendes tagok 2 frt, külső tagok 1 frtot fizetnek.
a „Méhészeti Közlöny”-t és „Erdélyi Gazda”-t
ingyen kapják.

**A jobb mézelő növényekről és azok tenyésztéséről,
tekintettel hazánk éghajli viszonyaira és a tenyésztésre ajánlható mé-
zelő növények hasznosságára mezőgazdasági szempontból is.**

Jelige: „Szeresd a méheket!”

I.

Mielőtt e széleskörű tétel megoldásához fognék, belátva a benne foglalt kérdésnek a hazai méhtenyésztésre kiható teljes jelentőségét: előre bocsátom, hogy igénytelen munkám összeállításában figyelmemet nem csupán a mézelő növényekre terjesztettem ki, hanem azokra is, melyekről méheink különösen sok virágport gyűjtenek, melyek tehát, tekintettel arra, hogy a virágpor is egyik lényeges alkotórésze a táplálkozásra, viasztermelésre és az ivadékok etetésére szolgáló pépnek, a méhtenyésztés, különösen pedig a méhtörzsek megerősödése és szaporítása szempontjából, legalább is annyira fontosak, mint a mézelők a méznyerés céljából.

A növények mézválasztó szervei, vagy mirigyek, melyek a fiatal maghon mellett fejlődnek, mint pl. a *Melampyrum nemorosum* — kék üstökű fűnél s általában a keresztesvirágúak virágjában, vagy apró pikkelyek által takart mélyedések a szirmok tövén, pl. a boglárkák szirmain, vagy vékony hártáival fedett, jól látható s meglehetősen mély gödröcskék szintén a szirmok alján, pl. a császárkorona (*Fritillaria im-*

*) Pályamunka a m.-egylet által kifizetett pályadíjra.

perialis) virágjában, vagy végül mirigyos szőrök, pl. a Parnassianál, — boglárpóknál.

A mézképződés feltételei pedig: a kellő táplálkozás, a kellő melegség és napfény.

E feltételek mellett a növények zöld sejtjei, tehát kiválóan a levelekéi, a környezetből — a föld viz és a levegőből — fölvevett táplálék-ból kiválasztván a növényi szervezet fejlődésére szükséges alkatrészeket, minők főképp a Carbon, a Hydrogén, Oxigén s részben a Nitrogén és Kálium is, azokból újra, a szükségletnek megfelelően, különböző arányban, különböző vegyületeket alkotnak önmaguk táplálása s a szervezet összes tagjainak kifejleszthetése végett. Így készítenek pl. Cellulose-anyagot, sikér-rögöket, levélzöld-szemcséket, olajcseppeket, gyanta-, viasz- s keményítő-anyagot, savanyu és édes ízű, azaz cukorvegyületeket stb.

Az olaj-, keményítő-, sav- és cukorvegyületeket pedig minden növény legnagyobb mennyiségben, különösen a gyümölcseiben, a magvaiban, a gumóiban, szóval a szaporító tagjaiban halmozza fel. Miért található tehát a szabad méznedv különösen a virágban s miért nem a növény egyéb részein? — A virágrészekben rövid idő alatt végbemenő, mintegy szemmel kísérhető változások, a bimbó növése, kinyílása, a portokok kipattanása, a maghon vastagodása, a szirmok, porzók lehullása, szemben ezzel a maghon s a benne levő peték gyors növekedése, mind kétségtelen külső jelei annak, hogy a tápláló nedvek mozgása e részek felé a legnagyobb, oly nagy, hogy sok növény a gyümölcsei, illetőleg magvai megérlelése után, életerejéből kimerülve, csakhamar elszárad. S e jelenségben, azaz a magképzésben nyilvánul a növényeknél is, mint szerves lényeknél, a faj fentartására irányuló törekvés, az az őserő, mely sajátja, közös jellege a szerves lények minden fajának; tehát, ez az őserő azon ok, a miért a tápanyag oly bőven áramlik a virágok felé s így, oka annak is, hogy a virágokból méz szívárog ki és halmozódik össze. Ugyanis a virághoz folyó, bő tápnedvből a csira teljes kifejlesztésére fordítatik, az időről-időre szükséges s mindig készletben levő mennyiség, a fölösleg pedig legnagyobb részben cukorra alakítatik s bő vízben feloldodva, mint édes nedv kiválasztatik s részben az elébb megnevezett, méztartó szervekben halmozódik fel, tartalékul az esetleg beálló szükség idejére, részben pedig a virág alján levő mélyedésekben gyűl össze. Innen egyenesen fölnyalják a méhek,

a mézválasztó szervekből pedig akként, hogy elébb azokat éles alsó állkapcsaikkal fölmetszik.

A mézképződés lényegéről mondottak igazolására könnyen tehetünk számtalan megfigyelést, pl. hogy csak egyet említsek, észrevehetjük, hogy a méhek nemcsak a porzós virágu, hanem a termős virágu fűzfákon is zsonganak s mit keresnek, mit kapnak a termős barkákon? Nézzük csak meg közelebbről azt a zöld barkát, melyet a méhek meglátogattak, rajta a napfény felé tartva a fejlődő termők oldala és a barka tengelye között apró cseppek csillognak; ezek mézcseppek s ezeket nyalogatják fel a méhek; a porzós fűzek barkáján ilyeneket nagyon keveset és ritkán találunk, azonban annál többet kapunk a termős barkán, vagyis azon növényrészen, melybe a magvak létrehozatala céljából bővebben szállittatik a tápanyag.

Már most, ha valamely vidék jobb mézelő növényeit össze akarjuk állítani, tegyünk minél többször kirándulásokat a szabad természetbe, különösen oda, a hol valamely növényfaj tömegesen virágozik s ha munkás méheinket ott találjuk, figyeljük meg, hogy virágport, vagy mézet gyűjtenek-e? s az ilyenekből egy-két példányt gyökerestől, vagy ha fáról van szó, egy-két virágos hajtást vigyünk haza s itatós papiros között sajtolva, szárítsuk ki. De vizsgáljuk meg a gyérebben előforduló növények virágait is, hogy van-e azokban mézválasztó szerv s az ezekben levő nedvességet nyomogassuk ki több példányból egy kevés vízbe, melyet pl. üveglapra csepegtettünk, kristályosítjuk ki, szóval a rendelkezésünkre álló módokon tegyük meg a czukortartalom mennyiségére és minőségére irányuló vizsgálatokat; figyeljük meg továbbá virágzási idejük tartamát is s hogy házi állataink, vagy vidékünk madarai magvait, szárát, leveleit, vagy földalatti részét szeretik-e fiatalon, nyersen, szárazon vagy főzve, magában vagy más takarmánnyal keverten; mert kétségkívül azon növényfajok a legjobb mézelők — egy bizonyos időszakban s általában egymáshoz viszonyítva — a melyek minél hosszabb időn keresztül, minél jobb izü s minél több mézet nyújtanak méheinknek s közülök is, természetesen, azoké az elsőség, melyeknek egyszersmind virágporát is szeretik, gyűjtik s melyek mindezen előnyök mellett még mezőgazdasági szempontból is hasznosabbak.

Szintén a közvetlen megfigyelés folytán állíthatjuk össze legkönnyebben a virágport adó növényeket is s a mily hosszú idő kivántatik ily uton ahhoz, hogy valamely vidéknek a méhek által kedvelt: mézet vagy virágport adó növényeit teljes számban megismerjük, ép oly ne-

héz és fáradságos, de a célt szintén elősegítő, sőt eredményében sem kevésbé érdekes és fontos, ha a közvetlen megfigyelésen kívül, mikroscoopi vizsgálatokat végzünk akként, hogy a méhek által hazaszállított és a röplő lyuk előtt elejtett, vagy a hálóba kerített méh lábairól levett virágporesomó mikroscoopi elemeit s a virágzó növények különböző nemeinek különböző virágpór-alakjait hasonlítjuk össze. Így a csakhamar felismerhető azonosságból szintén eldönthetjük, illetőleg megtudhatjuk, hogy az egyes időszakokban, mely növényfajokról gyűjtik s hordják haza méhecskéink a virágpór-csomókat. Ily vizsgálataimból pl. kiderült, hogy vidékünkön s a korai virágzási időt tekintve, azt állíthatom, hogy másutt is, hol mogyoró és fűzfák vannak, ezeknek, de kiválón a fűzeknek virágzás-idejével kezdődik a méhek tavaszi gyűjtése s mintegy 2—3 hétig a hazahordott virágpornak 80%—át a különböző fűzek himpora képezi; kiderült továbbá, hogy a méhek két lábán levő egyszínű virágpór-csomók, bármily nagyok vagy kicsinyek legyenek, egész tömegükben egyneműek, az az csak egy és ugyanazon növényfaj, ugyanazon koru virágpór sejteiből állanak. Azt pl. napról-napra tapasztalhatjuk, hogy egyik-másik méh igen keveset szállít haza bizonyos színű virágpórból. Miért? Mert bármily keveset gyűjtött légyen valamely növényről, ha arról, vagy azon faj más példányairól, többet nem gyűjthet, előbb azzal a kevéssel is, jöllehet, hogy ugyanakkor társai más növényfajról bőven gyűjtik a másféle port, ő haza repül s azt a keveset is előbb elhelyezi. Így van az a mézgyűjtéssel is; a méhek mézgyomrában hazavitt méz csak egyféle, csak egyfajú növény méze.

A közelebbi megfigyelések pedig arra az érdekes életjelenségre is rávezetnek bennünket, hogy a méhtársaság egyes tagjai napról-napra ösztönszerűleg a vidék különböző tájai felé repülnek, s mintegy szemlét tartanak a vidék florája s ennek virulása fölött. Midőn aztán hazarepülnek, mintegy beszámolnak szemleutjuk eredménye felől s értésére adják a társaságnak, hogy merre vannak az ujabban megterített esztaok; így történik az, hogy az eleintén csak néhány méh által kis mennyiségben hordott porból, rövid idő mulva mind többen s többen a lehető legnagyobb tömegeket kezdik hordani.

Megjegyzendő továbbá, hogy bő virágpórt különösen a szép színes virágok adnak, mert ezeknek a virágpóra legtöbbsnyire egymáshoz tapadó, azaz a portokok felnyilta után is azokban együtt marad, míg az egyszerű zöldes virágok legtöbbsnyire virágpóra, mint a törökbuzáé, elporló, azaz a levegőben szétporzik.

Mikor a méh haragszik.

A méhek fullánkjától félelem, helytelen előítéleten alapul. Én, ki a méhek hajlamait több éven keresztül élesen megfigyeltem, jó lélekkel merem mondani, hogy a méhek, a fullánkot ritkán, sőt egyáltalában csakis azon esetben használják, mikor ennek szükségessége tényleg fenn forog; tehát akkor, mikor eljárásunkkal a szelid galambot, vagy bárányt is felizgatnánk s azokat is kényszeritenők az önvédelemre.

Mint minden háziállat, ép úgy a méhecske is megismeri ápolóját, nyugodt, szép bánásmódot azok is önfeláldozó türelemmel, szelidséggel viszonznak és ismétlem, hogy csakis szorult helyzetökben, tehát a legvégsőbb esetben szurják meg kezelőjüket.

A napokban egy méhésztársammal vitatkozva, egész nevetségesnek deklarálta ama állításomat, hogy a méhek a gazdát megösmérik; fegyverül iparkodott ellenem felhasználni azon tényt, hogy a méh, a nyári szezonban 3—4 hétig él, ergo: nincs ideje a szorosabb ismerettség kötésre.

Am de közelebbről tekintve a dolgot, az egészen másként tűnik fel a figyelmes szemlélő előtt.

Hogy a méh élete nyáron, a jó dologidőben rövid, az tény; csak hogy nem hal ám egy generáció egyszerre ki a kaptárból; marad és van ott mindig pár száz idős méh is a fiatal nemzedék között; ezen öreg méhek, mint a család tekintélyesei végzik tulajdonképen a szigoru felügyeletet s míg ezek, — a gazdának már ösmérei — nyugodtan vannak, addig — feltéve, hogy eljárásunk korrekt és nyugodt — nincs okunk a félelemre.

Persze, ha aztán valamit nem a maga megszokott módja szerint teszünk, az esetben épen a mi régi ismerőseink adják meg a jelt a támadásra, egy sajátságos hang által, egyszerre figyelmessé teszik testvéreiket és a gondatlan kezelőt, azért, hogy alkalom adtán óvatosabb legyen: valósággal meglecczkéztetik.

Dicséretére legyen mondvá különben méheinknek, még a veszély pillanatában is nagylelkűek tudnak lenni gazdáikkal szemben.

Ha azt, a mit egyik kezünkkel gondatlanul elrontottunk, a másikkal nyugodtan helyrehozzuk, akkor csillapul a méreg, lehülnek az izgott kedélyek és méh, meg méhész között a kölcsönös barátság ismételen helyre áll. Legjobb óvszer tehát a méhszurás ellen a nyugodt, megfontolt és meggondolt kezelés és ezen elvet még akkor is szigoruan meg kell tartani, „mikor a méh haragszik.“

Vannak a méhek is izgatott perczei, a mikor igenhajlandók a szurásra és ép ezért kell, hogy a gazda teljesen ismerős legyen méheivel; mert ha ama veszélyes pecz elmúlt, úgy ismét nyugodtan tűrik a beavatkozást és épen nem mondok nagyot, ha állítom, miszerint száz meg száz, nagy operatiót végző méhészt van, aki egész évben egyetlen szurást sem kap méheitől. Nem, mert sem ő nem ad erre alkalmat, sem nem zaklatja „tilos“ időben kedvencz munkásait.

Alkalmilag eseteket fogok közölni, melyek hí tükrei lesznek annak, mennyire kell a méhésznek tapintatosnak lenni a veszély pillanatában.

Addig is, ime rövid ismertetése a méhek izgatottságára ható okoknak.

Kezeléskor, a kaptár ajtaját ne rántsuk durván, hanem lassan, zaj nélkül nyissuk meg. Ne riadjunk vissza s ne kapkodjunk fejünket, meg kezünket, ha egy-két méh körülöttünk zsong, mert a kapkodással a különben csendesesen veszteglőket is felbőszítjük.

Teendőinket mindig a reggeli órákban végezzük, mert napközben a méhek, kivált mézharmat-fejlődéskor igen haragosak. Különösen haragosak pedig zivatar közeledtére, azért ilyenkor világért sem szabad bolygatni azokat. Óvatosak legyünk a keretek ki- és berakásánál, ne nyomjunk össze méheket, mert ezáltal ismételt feldühítjük az élöket. Izzadtan, vagy borosan ne fogjunk a kezeléshez, valamint ne ültessünk olyan közel fát a méhházhoz, hogy annak ágai az építményt folyton ingassák, mert a méhek a nyugalom hivei lévén, nyugodt helyen nem gerjednek haragra.

Ne dolgozzunk a méhesben dörömbözéssel összekötött munkát és végre ügyeljünk, hogy méheink mások által soha ne háborgattassanak és biztosra vehetjük, miszerint a méh fullánkjának létezéséről igen ritkán veendünk tudomást.

Ne félj a méhektől, a rózsa is tövis között terem !

Károlyi Gyula.

Havi teendők.

A kedves meleg májusi napokat június zord, szeles, esős napokkal váltotta fel. Június hóban, összeszámítva, alig rendelkezünk egy-két mézelő nappal. A szép fejlődésnek indult családok e miatt se rajozni, se mézelnit nem tudtak. Egyes vidékek Erdélyben is kivételt képeztek, hol feles számu rajok is jöttek, többi helyeken azonban a

rajozni kész családok ugymondva anyát cseréltek, mert öreg anyjokat, mely a rossz idő miatt kirajozni nem tudott, leölték. Az ily anyát cserélt családoktól már egy esetleges beállható jó mézelés-időben is kevés fölöslegnt várhatunk. Legczélszerűbb az ily családokat, mihelyt a fiatal anyákat észre vesszük, megosztani, hagyván mindeniknek egy-egy anyát. Ha ezt nem tesszük, családunk pártoskodás és rajra készülődéssel fecsérli idejét.

Megtörténhetik ugyan, hogy az idén, a rendkívül esős június miatt, júliusi, sőt augustusi mézelésünk lesz, mert nagyobb mennyiségű sarjuvirágra van kilátásunk. Mindennek daczára múrajt készítenünk, a fent előhozott eset kivételével nem tanácsos; de ha véletlenül természetes rajunk jőne, elfogadjuk s lehetőleg kész, tiszta lépre lakoljunk.

A tartalék-anya neveléseknek, most lévén ideje, azok készítését tovább ne halasszuk. Az ily anyanevelők készítéséhez elégséges egy üres, egy mézes és két fődött fiasításos keret, melyhez kevés fiatal bogarat is seprünk, az ilyennek boltozott anyaház, vagy esetleg már kibujt fiatal királyné nyujtandó 24 órai kupakolással. Ha ilyennel nem rendelkezünk, akkor az egyik fiasításos keretnek okvetlen fiatal petésnek kell legyen, melyből anyát nevelhessenek.

Vegyes közlemények.

— Kérelem. Felkérjük a tagsági díjjal hátratékosokat, hogy esedékes tagsági díjaikat sziveskedjenek mihamarább beküldeni G e b h a r d t Döme pénztárnokhoz, Kolozsvárt. Rendes tagsági díj egy évre 2 frt. Köri tagsági díj 1 forint. Ugy a rendes, mint a köri tagok, a „Méhészeti közlöny“-t és „Erdélyi gazdá“-t ingyen kapják. Köri tagsági díjkedvezményben részesülnek a községek, körjegyzők, tanítók és segédfelkészek, valamint a magyar méhészek egyesületének tagjai, minthogy viszont, az erdélyrészi méhészegylet tagjai is 1 frtért kapják a „Magyar méh“ című szaklapot.

— **Méhészeti kiállításunk.** Kolozsvárt a tenyészállat-kiállítással kapcsolatosan tartandó méhészeti kiállítás igen érdekesnek ígérkezik. Még a programm szét se küldetett, és máris többen jelentkeztek kiállítók gyanánt, ugy a helybeli, mint a vidéki méhészek közül. A programm e hó első felében mulhatlanul szétküldetik s abból az érdeklődők tüzetes tájékozást fognak nyerni a kiállítás iránt. Óhajtjuk, hogy e méhészeti kiállításban, mely Kolozsvárt az első lesz, minél több méhésztársunk vegyen részt, s meg vagyunk győződve, hogy az erdélyi

méhészek, nemkülönben összes m. köreink is, nem fognak elmaradni a kiállításról.

— **Többfelől érkezett tudakozódásra** értesítjük az illetőket e helyütt is, hogy egyletünk rendszeres méhészeti tanfolyamot nem nyitott és ez időszert nem is nyithat; hanem, a nyári idő alatt, az egyleti közelben szivesen adunk ingyen oktatást kezdőknek, mindennap, a délelőtti órákban. A kik abban részesülni akarnak, jelentkezzenek az egylet elnökségénél.

— **Méhészet a bécsi kiállításon.** A méhészeti kiállítás kiválóan sikerültnek mondható. Különösen Magyarországról aránylag sok kiállító jelentkezett s méhészeti terményeikkel feltűnést keltek. Addig is, míg e kiállításról tüzetesebb értesítést adnánk: felelmitjük, hogy 60 élő méhcsalád van kiállítva; megemlítjük továbbá, hogy több kiállító, tárgyait megkésve küldte fel s e miatt a katalogust még nem lehetett összeállítani.

— **A kinek eladó pergetett méze, viasza van, sziveskedjék** tudatni lapunk szerkesztőségét az eladandó mennyiségről és a kiló mászsánkénti árról. A termelő saját érdekében teendi, ha az elárusítandó mézkészletből bármi kevés izlelőt küld lapunk szerkesztőségébe.

— **Az anyaméh-nevelés kérdéséhez.** Az angol méhészek úgy nevelnek kiváló szép anyaméheket, hogy a meganyátlanitott erős méhcsaládból kivesszik az összes építményt az anyaméhvel együtt, csak egy pár, fiatal petés keretet hagynak benn s azon a helyen, a hol akarjuk, hogy anyaházat építsenek, a bepetézett sejt mellett levő sejtből kivesszük a petét és a sejt oldalfalát eltávolítjuk, hogy az anyaméh jobban fejlődhessek. Az amerikaiak még tovább mennek, mert az anyaméh sejt közelében a három más sejt közfalat eltávolítják, hogy az anyaméh tökéletesebb legyen.

A méhész-egyleti rendes tagsági díj 2 frt, köri tagsági díj 1 frt. A tagsági díjak Gebhardt Döme méhészegyleti pénztárnoknak küldendők Kolozsvárt. A tagsági díj fizetési kötelezettség 5 évig tart. (Alapszabály 4 §.)

Lapfelügyelő bizottság: Álb József, Csiki J. József, Gebhardt Döme, Szentgyörgyi Lajos, Wieder József.

Szerkesztésért felelős: **Bodor László.**

Nyomatott Gámán János örökösénél.